

Iran's Strategy in the Red Sea: Aims and Tactics

Saeed Shokoohi ¹ Masoud Heidari Nekoo ²

Research Article

Introduction

The Red Sea and the Bab el-Mandeb Strait represent one of the world's most consequential maritime corridors, channeling over twelve percent of global shipping by volume and a similarly significant share of the world's oil and container traffic. Since 2011, the collapse of central authority in Yemen and the rise of the Houthi (Ansar Allah) movement have transformed this corridor into a flashpoint for regional and extra-regional competition. The Islamic Republic of Iran, perceiving a dual threat from the U.S.-led "maximum pressure" campaign and the Saudi-Emirati security framework, has pursued an increasingly assertive posture aimed at preserving its national security and strategic depth. Yet, prevailing analyses frequently employ offensive realism to interpret Tehran's motivations, underplaying the defensive rationale that underlies much of Iran's Red Sea policy. The main question of the paper is: What objectives does Iran pursue in the Red Sea, and to what extent has its strategy secured Iranian national security against geopolitical threats? It hypothesizes that Tehran's policy is fundamentally defensive—aimed at forestalling external threats, extending strategic depth, and deterring hostile coalitions led by Riyadh, Washington, and Jerusalem—and that these measures have substantially enhanced Iran's deterrence. A concise review of the literature reveals three streams. Classical and structural realists (Waltz, 1979; Mearsheimer, 2001) have emphasized power maximization, yet defensive realists such as Kenneth Waltz (1979) and Stephen Walt (1987) argue that states curb expansion when additional power incites counter-balancing. Empirical studies on Iran's post-2003 foreign policy (Barzegar, 2009; Bagheri Dolatabadi, 2016) underscore Tehran's security-driven alliances and proxy engagements. Finally, recent analyses of maritime security (Sari, 2024; Juneau, 2024) illustrate Iran's growing reliance on unconventional naval tactics, yet stop short of situating them within a coherent defensive realist framework. This research seeks to bridge that gap by systematically applying defensive realism to Iran's Red Sea strategy, illuminating how Tehran's actions align with deterrence, threat-balancing, and security-maximizing imperatives rather than mere expansionism.

Received:
16 May 2025Revised:
30 June 2025Accepted:
7 July 2025Published:
17 July 2025

PP. 71-91

1. Associate Professor in International Relations, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. (Corresponding Author)

Email: shokoohi@atu.ac.ir Orcid Code: <https://orcid.org/0000-0002-7891-7930>

2. PhD. in International Relations, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.,

Email: heydarie.ma@gmail.com Orcid Code: <https://orcid.org/0009-0001-5770-2172>

Research Methodology

This study employs a qualitative–descriptive design grounded in document analysis. Primary data include official Iranian statements, policy directives, and strategic speeches; secondary sources comprise government and think-tank reports, peer-reviewed articles, and media coverage. Using content analysis, we code instances of Iranian behavior—support for Houthi operations, asymmetric naval deployments, and coastal partnerships—against defensive realist criteria such as threat perception, deterrence measures, and balancing tactics.

Results & Discussion

The analysis identifies three core dimensions of Iran’s Red Sea policy—threat mitigation, strategic depth extension, and deterrence building—each consistent with defensive realism:

1. Threat Mitigation via Proxy Support

After 2011, Iran amplified its ties to the Houthis, supplying them with intelligence, missile and drone technologies, and training. This alignment enabled Iran to project influence onto the southern approaches of the Red Sea without deploying large conventional forces. In defensive realist terms, these proxy operations serve to dilute adversary resolve and complicate threat calculations, thereby diminishing the likelihood of direct confrontation.

2. Strategic Depth through Coastal Partnerships

Recognizing the vulnerability of its Strait of Hormuz lifeline under Western pressure, Tehran has pursued limited naval access and logistics arrangements with countries such as Eritrea and Djibouti. While no permanent Iranian base has materialized, memoranda of understanding and port visits underscore a defensive logic: establishing forward staging areas enhances Iran’s ability to monitor regional developments and respond swiftly to incursions. Coastal partnerships thus augment Tehran’s defensive perimeter, reflecting Kenneth Waltz’s dictum that states seek sufficient—but not excessive—power to ensure survival.

3. Deterrence Building via Asymmetric Naval Capabilities

Iran’s naval assets in the Red Sea constitute a classic asymmetric deterrent. Instead of conventional surface fleets, Iran’s allies use surprise, and dispersed operations to threaten high-value shipping and military vessels. This asymmetric posture coheres with Stephen Walt’s “balance of threat” concept: Iran shapes adversary threat perceptions by signaling the high cost of sustained maritime operations near its proxies and potential forward bases. These findings underscore that Iran’s Red Sea policy aligns more closely with defensive realist predictions than with revisionist expansionism. Tehran’s actions aim to preserve the status quo of its national security by balancing against perceived external encirclement, rather than seeking outright hegemony in the region.

Conclusion & Suggestions

This study demonstrates that defensive realism provides a robust explanatory framework for Iran's Red Sea strategy since 2011. By supporting the Houthis, cultivating coastal partnerships, and deploying asymmetric naval forces, Tehran has pursued a security-maximizing approach designed to deter hostile interventions and safeguard its vital sea lanes. Such measures reflect defensive realist logic: power is accrued only to the extent necessary to offset threat perceptions, and alliances or proxies serve to distribute risk and complicate adversary planning. Our findings contribute to IR theory by illustrating how a non-great power can apply defensive realism's tenets in a maritime theater. Iran's calibrated combination of proxies and asymmetric forces exemplifies Waltz's and Walt's propositions on threat balancing in an anarchic system. Furthermore, the case challenges the prevalence of offensive realist interpretations in Middle Eastern security studies, suggesting scholars reconsider defensive motives in Iran's regional policies. Based on the research findings, we recommend:

1. Establishing Inclusive Regional Security Frameworks: Persian Gulf and Red Sea states should explore inclusive security dialogues that integrate Iranian concerns, reducing the incentive for proxy deterrence.

2. Persuading Maritime Confidence-Building Measures: Confidence-building measures, such as shared incident-response exercises and notification protocols in the Red Sea, could attenuate misperceptions and limit escalatory dynamics.

3. Targeted Diplomacy: Western powers might combine maritime presence with diplomatic engagement, offering phased incentive packages—economic and security assurances—to reward Tehran's positive role.

Key Words: Iran, Red Sea Security, Bab el-Mandeb, Defensive Realism, Houthis, Strategic Depth.

استراتژی ایران در دریای سرخ: اهداف و تاکتیک‌ها

سعید شکوهی^۱ مسعود حیدری نکو^۲

چکیده

منطقه دریای سرخ و تنگه باب‌المندب به دلیل قرار گرفتن در مسیر عبور بخش عمده‌ای از تجارت جهانی انرژی و کالا، از مهم‌ترین گذرگاه‌های استراتژیک جهان به شمار می‌آید. پس از سال ۲۰۱۱ و تشدید بحران یمن، این منطقه به صحنه رقابت شدید جمهوری اسلامی ایران، عربستان سعودی، ایالات متحده و رژیم صهیونیستی تبدیل شد. این پژوهش در پی پاسخ به این پرسش است که: استراتژی ایران در دریای سرخ چه اهدافی را دنبال می‌کند و تا چه اندازه توانسته است امنیت ملی ایران را در برابر تهدیدات ژئوپلیتیک تضمین کند. فرضیه مقاله این است که سیاست خارجی ایران در این منطقه عمدتاً با هدف پیشگیری از گسترش تهدیدات خارجی، افزایش عمق استراتژیک، و ایجاد بازدارندگی در برابر ائتلاف‌های متخاصم مانند عربستان سعودی، ایالات متحده و اسرائیل شکل گرفته است و نقش مهمی در ایجاد بازدارندگی در مقابل رقبا و دشمنان داشته است. چارچوب نظری پژوهش، رئالیسم تدافعی است که بر اولویت امنیت بر توسعه‌طلبی تأکید دارد و موازنه تهدید را به عنوان راهبرد اصلی دولت‌ها در نظم آنارشیک بین‌المللی معرفی می‌کند. روش تحقیق کیفی-توصیفی است و روش و ابزار اجرای پژوهش بهره‌گیری از محتوای اسنادی شامل تحلیل بیانیه‌ها و اسناد رسمی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های بین‌المللی و مطالعات دانشگاهی است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که سیاست ایران در دریای سرخ، همسو با منطق رئالیسم تدافعی، از طریق ائتلاف‌سازی با بازیگران نیابتی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های نامتقارن دریایی، موفق به ایجاد بازدارندگی در برابر ائتلاف عربی-آمریکایی و حفظ منافع راهبردی خود شده است. این الگو توانسته بازدارندگی و توازن نسبی را در یکی از حساس‌ترین نقاط ژئوپلیتیکی جهان و در راستای امنیت ملی ایران برقرار کند.

مقاله علمی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴/۲/۲۶

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۴/۹

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۴/۱۶

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۴/۲۷

واژگان کلیدی: ایران، دریای سرخ، یمن، باب‌المندب، رئالیسم تدافعی

۱. دانشیار روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)

Email: shokoohi@atu.ac.ir Orcid Code: <https://orcid.org/0000-0002-7891-7930>

۲. دانش آموخته دکتری روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

Email: heydarie.ma@gmail.com Orcid Code: <https://orcid.org/0009-0001-5770-2172>

استناد به این مقاله: شکوهی، سعید؛ حیدری نکو، مسعود (۱۴۰۳). استراتژی ایران در دریای سرخ: اهداف و تاکتیک‌ها، فصلنامه سیاست

پژوهی غرب آسیا، (۲)، ۷۱-۹۱

مقدمه

منطقه دریای سرخ، به ویژه تنگه باب المندب که دریای عرب و اقیانوس هند را از جنوب به دریای مدیترانه متصل می‌کند، نقش محوری به عنوان دروازه بین آسیا و آفریقا ایفا می‌کند. ویژگی‌های استراتژیک منحصر به فرد آن، این منطقه را به صحنه رقابت و درگیری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی تبدیل کرده است. این منطقه به واسطه نقش بی‌بدیل خود در عبور روزانه بخش عمده‌ای از تجارت جهانی انرژی و کالا، همواره به‌عنوان شاهراهی استراتژیک و نقطه پیوند میان آسیا، آفریقا و اروپا شناخته شده است. از سال ۲۰۱۱ به این سو، با گسترش بحران داخلی یمن و ظهور جنبش انصارالله (حوثی‌ها)، اهمیت این گذرگاه استراتژیک افزون‌تر شده و رقابت میان بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای عمقی تازه یافته است. در این میان، جمهوری اسلامی ایران کوشیده است با اتخاذ رویه‌ای جدید، ضمن حفظ امنیت ملی و خط‌مشی مقابله با فشارهای حداکثری، عمق استراتژیک خود را در مجاورت باب‌المندب گسترش دهد.

لازم به ذکر است که حدود ۱۲٪ از تجارت جهانی و ۳۰٪ از ترافیک کانتینری جهان از دریای سرخ و تنگه باب المندب عبور می‌کند (Perkins & Lin, 2024). اطمینان از جریان بدون وقفه تجارت از طریق تنگه باب المندب برای اقتصاد جهانی و در نتیجه برای اقتصاد آمریکا حیاتی است. با توجه به شرایط فعلی، شرکت‌های بزرگ کشتیرانی مانند مرسک^۱، هاپاگ لوید^۲ و ام اس سی^۳ توقف عملیات خود را در دریای سرخ اعلام کرده‌اند. در حالی که اختلال قابل توجهی در تجارت دریایی جهانی بعید است، زمان حمل و نقل طولانی‌تر خواهد شد و هزینه‌ها افزایش خواهد یافت زیرا کشتی‌ها به دنبال مسیرهای جایگزین هستند که منجر به افزایش هزینه‌های بیمه می‌شود. برای نمونه، شرکت بریتیش پترولیوم تصمیم خود را برای جلوگیری از ارسال نفت خام و نفتکش‌ها از طریق کانال سوئز به دلیل خطر حملات حوثی‌ها اعلام کرده است. مسیر کانال سوئز از زمانی که کشورهای اروپایی خرید نفت روسیه را متوقف کردند، اهمیت بیشتری پیدا کرده است.

جمهوری اسلامی ایران با درک اهمیت فوق‌العاده دریای سرخ، سال‌هاست که رویکردی چندوجهی را با هدف افزایش نفوذ و گسترش نقش خود در این منطقه اجرا می‌کند. این اقدام استراتژیک با این باور هدایت می‌شود که منافع ایران را تامین، چشم‌اندازهای اقتصادی آن را تقویت، نفوذ ژئوپلیتیکی آن را افزایش و بر رقبا منطقه‌ای و بین‌المللی فشار وارد خواهد کرد. برای نمونه، در ۶ مارس ۲۰۲۴، ژنرال یحیی رحیم صفوی، مشاور ارشد نظامی رهبر عالی ایران، اعلام کرد که نیروهای دریایی و هوایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی باید بر دریاها و دریاهای سرخ و مدیترانه تمرکز کنند. صفوی این دو دریا را بخش‌های اساسی عمق استراتژیک ایران توصیف کرد و بر قصد تهران برای گسترش عمق استراتژیک خود به ۵۰۰۰ کیلومتر تأکید کرد. در دسامبر همان سال، یک فرمانده نظامی دیگر ایران اشاره کرد که متحدانشان در محور مقاومت توانایی اخلال در ناوبری در هر دو دریای سرخ و مدیترانه را دارند (Sari, 2024).

¹ Maersk

² Hapag-Lloyd

³ MSC

با این وجود، استراتژی ایران در کریدور دریایی دریای سرخ، چالش‌هایی را برای رقبا و دشمنان ایجاد کرده است که به مثابه یک تهدیدهای فوری برای امنیت منطقه‌ای آن تفسیر می‌شوند. این پیچیدگی‌ها، لزوم درک جامع ابعاد استراتژی ایران، اهداف اصلی آن و چالش‌هایی که به وجود آورده است را ایجاب می‌کند.

در چشم‌انداز گسترده امنیت جهانی و معادلات ژئوپلیتیک، نفوذ ایران در دریای سرخ نه تنها از زاویه حمایت از متحدان منطقه‌ای و گروه‌های هم‌سو نظیر حوثی‌ها معنا می‌یابد، بلکه به مثابه ابزار بازدارندگی در برابر ائتلاف‌های امنیتی تحت رهبری عربستان سعودی، ایالات متحده و اسرائیل نیز نمود یافته است. از سوی دیگر، تأثیر ناگزیر این تحولات بر بازار جهانی انرژی و امنیت خطوط کشتیرانی، تهران را واداشته تا در معنا دادن به سیاست خارجی خود در این نقطه حساس، ترکیبی از دیپلماسی منطقه‌ای، موازنه‌سازی تهدید و توان نظامی نامتقارن را در دستور کار قرار دهد.

ابعاد مطالعاتی این مقاله در بستر ژئوپلیتیک و امنیت تجاری دریایی قابل تفسیر است؛ به طوری که نخست بر تعاملات راهبردی ایران با بازیگران ساحلی یمن، جیبوتی و اریتره به عنوان حلقه‌هایی در زنجیره امنیت منطقه‌ای تمرکز دارد، سپس به بررسی سازوکارهای دفاعی ایران در تقابل با ائتلاف عربی - آمریکایی اختصاص می‌یابد و در نهایت پیامدهای اقتصادی و انرژی این راهبردها بر توازن بازار جهانی نفت و اقتصاد سیاسی کشتیرانی را تحلیل می‌نماید.

برای تبیین موضوع، از چارچوب نظری رئالیسم تدافعی بهره گرفته خواهد شد تا معیارهای بنیادین رفتار ایران در برابر تهدیدات منطقه‌ای تعریف شود. در ادامه سیاست خارجی ایران در دریای سرخ از سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۵، نقش آفرینی جنبش انصارالله و همزمان رقابت تهران با سیاست‌های امنیتی عربستان، ایالات متحده و اسرائیل واکاوی خواهد شد. از روش تحقیق کیفی - توصیفی و تکنیک محتوای اسنادی و از روش گردآوری از اسناد رسمی، گزارش‌های بین‌المللی و مطالعات دانشگاهی برای انجام پژوهش بهره گرفته شده است.

سؤال محوری پژوهش این است که استراتژی ایران در دریای سرخ چه اهدافی را دنبال می‌کند و حمایت از متحدان هم‌سو، حضور دریایی نامتقارن و ائتلاف‌سازی منطقه‌ای تا چه اندازه توانسته است امنیت ملی ایران را در برابر تهدیدات ژئوپلیتیک تضمین کند. فرضیه مقاله این است که سیاست خارجی ایران در این منطقه عمدتاً با هدف پیشگیری از گسترش تهدیدات خارجی، افزایش عمق استراتژیک، و ایجاد بازدارندگی در برابر ائتلاف‌های متخاصم مانند عربستان سعودی، ایالات متحده و اسرائیل شکل گرفته است و نقش مهمی در ایجاد بازدارندگی در مقابل رقبا و دشمنان داشته است. نتیجه‌گیری مقاله در پی ارائه پاسخ به این سؤال و ترسیم پیامدهای نظری و عملی برای سیاست‌گذاران منطقه‌ای و فرماندهان خواهد بود.

۱- پیشینه پژوهش

پیتر سالیسبوری^۴ (۲۰۱۵)، در پژوهشی با عنوان «یمن و جنگ سرد ایران و عربستان سعودی» به بحران و درگیری‌های یمن و نیز رقابت‌های در حال گسترش و پیچیده بین عربستان سعودی و جمهوری اسلامی ایران پرداخته است. پیتر سالیسبوری بیان می‌دارد که برخی ریشه‌های درگیری‌ها و مناقشات بین کشورهای ایران و عربستان مربوط به حوادث داخلی یمن است. از این رو، توسعه اخیر حوثی‌ها در قلب یک حکومت سکولار ملی‌گرا در یمن که تا حدودی بازتابی از یک ائتلاف جدید در مقابل ائتلاف عربستان سعودی است و نیز وجود اختلاف‌های تاریخی بین ایران و عربستان به عنوان رقیب، واکنش و

⁴ Peter Salisbury

توجه شورای همکاری خلیج فارس به گسترش و ادامه جنبش حوثی‌ها بر پیچیدگی ابعاد بحران یمن افزوده است. در نهایت وی معتقد است که اگر یمن بخواهد به مرتبه‌ای از امنیت و ثبات برگردد و از لحاظ جغرافیایی دست نخورده باقی بماند، باید به مصالحه‌ای دست پیدا کند که نیازهای بازیگران مختلف را تأمین نماید.

آنا آگیلرا راگا^۵ (۲۰۲۰)، در مقاله‌ای با عنوان تنگه باب المندب: ملاحظات ژئوپلیتیکی در گلوگاه استراتژیک بیان می‌کند که تنگه باب المندب به دلیل درگیری‌های منطقه‌ای و تنش‌های ژئوپلیتیکی یک گلوگاه استراتژیک مهم اما ناپایدار و خطرناک است. خلاصه این مقاله این است که تنگه باب المندب، یک گلوگاه دریایی حیاتی بین آفریقا و آسیا، با بی ثباتی ژئوپلیتیکی قابل توجهی و تهدیداتی مواجه است که امنیت و ثبات آن را به خطر می‌اندازد و پیامدهای گسترده‌ای برای اقتصاد جهانی دارد.

حسین الیادومی^۶ (۱۹۹۱)، در مقاله‌ای با عنوان اهمیت استراتژیک تنگه باب المندب بیان می‌کند که تنگه باب المندب از نظر جغرافیایی، سیاسی، اقتصادی و نظامی از اهمیت استراتژیک بالایی برخوردار است و منطقه اطراف آن با تنش‌ها و رویارویی بین ابرقدرت‌ها و کشورهای منطقه مشخص می‌شود.

یحیی کوشایما و شیائولنگ زو^۷ (۲۰۲۳)، در مقاله‌ای با عنوان تحلیلی از اهمیت ژئواستراتژیک یمن و رقابت عربستان و ایران برای هژمونی منطقه‌ای بیان می‌کنند که موقعیت جغرافیایی یمن اهمیت بسیاری دارد، زیرا مزایای استراتژیک، سیاسی و اقتصادی مختلفی را برای ذینفعان منطقه‌ای و بین‌المللی با منافع رقابتی ارائه می‌دهد. موقعیت یمن در دریای عرب، خلیج عدن، دریای سرخ و سایر جزایر استراتژیک، به آن نقطه برتری مستقیم در تنگه باب المندب می‌دهد که به عنوان دروازه اصلی اتصال اقیانوس هند و دریای عرب به دریای مدیترانه عمل می‌کند و در نتیجه مسیرهای اصلی تجاری و نفتی بین شرق و غرب را کنترل می‌کند. در نتیجه، یمن به میدان نبرد قدرت‌های منطقه‌ای رقیب تبدیل شده است که به دنبال تأکید بر تسلط خود هستند. عربستان سعودی و ایران برای کنترل موقعیت استراتژیک یمن برای تحکیم نفوذ و برتری منطقه‌ای خود رقابت کرده‌اند. این مقاله به بررسی اهمیت استراتژیک یمن و اهداف عربستان سعودی و ایران که دخالت آن‌ها در یمن را توجیه می‌کند، می‌پردازد.

بوهدان چرکاس و ناتالیا نوویتسکا^۸ (۲۰۲۳)، در مقاله «منافع پادشاهی‌های خلیج فارس در شاخ آفریقا» به این نکته اشاره می‌کنند که پادشاهی نشینان خلیج فارس، خصوصاً امارات متحده عربی و عربستان سعودی، در حال افزایش نفوذ سیاسی، اقتصادی و امنیتی خود در شاخ آفریقا، از جمله منطقه باب المندب، برای مقابله با نفوذ فزاینده ترکیه، ایران و قطر هستند. به ادعای نویسنده، این کشورها در سال‌های اخیر نفوذ سیاسی، اقتصادی و امنیتی خود را در منطقه شاخ آفریقا به میزان قابل توجهی افزایش داده‌اند. سرمایه‌گذاری کشورهای خلیج فارس در نوسازی بنادر و زیرساخت‌ها در شاخ آفریقا به بهبود قابلیت‌های لجستیکی و تجاری منطقه کمک کرده است. حضور نظامی و دخالت کشورهای خلیج فارس در شاخ آفریقا، از جمله ایجاد پایگاه‌های نظامی، سطح درگیری در منطقه را افزایش داده است.

⁵ Ana Aguilera Raga

⁶ Hussian Al-Yadoomi

⁷ Yahya Koshaimah & Xiaolong Zou

⁸ Bohdan Cherkas, Natalia Novytska

۱۵- کجتیل سلویک^۹ (۲۰۱۵)، در پژوهشی با عنوان «جنگ در یمن: از دیدگاه ایران»، به بررسی نقش ایران در مناقشات و درگیری‌های منطقه ای از قبیل جنگ در یمن پرداخته است. نویسنده مقاله بیان می‌دارد که عربستان سعودی، جنگ در یمن را برای مبارزه با توسعه نفوذ منطقه‌ای ایران می‌داند؛ همچنین این مقاله سعی در بررسی جهت‌گیری‌های سیاسی و ایدئولوژیک مختلف در مخالفت با پادشاهی عربستان سعودی، عملیات نظامی در یمن، تقویت نفوذ منطقه‌ای ایران از قِبَلِ بحران در یمن، می‌پردازد. در آخر این که، این مقاله بیان می‌کند که دستور کار سیاسی مانند پذیرش پیشنهادات قانونی و اصلاحات دموکراتیک از سوی دولت یمن و نیز هم‌جهتی بیشتر سیاست خارجی یمن با ایران به عنوان یک هویت متحد شیعی در راستای پایان دادن به بحران یمن، امری ضروری به نظر می‌رسد. این مقاله با بهره‌گیری از پژوهش‌های پیشین و با کاربست نظریه واقع‌گرایی تدافعی به دنبال تبیین متفاوت از اهداف ایران در دریای سرخ است و تاکتیک‌های تهران در این زمینه را شرح خواهد داد.

۲- چارچوب نظری: نظریه رئالیسم تدافعی

نظریه واقع‌گرایی تدافعی بر این اصل استوار است که در نظام بین‌المللی آنارشیک، هدف اصلی دولت‌ها بقا و تضمین امنیت است، نه لزوماً تسلط یا سلطه بر دیگر کشورها. در این چارچوب، دولت‌ها عمدتاً انگیزه‌های تدافعی دارند و به دنبال حفظ وضعیت موجود یا جلوگیری از تضعیف موقعیت امنیتی خود هستند، مگر آنکه شرایط خاصی آن‌ها را به رفتار تهاجمی وادار کند. به عبارت دیگر، دولت‌ها زمانی اقدام به افزایش قدرت می‌کنند که تهدیدات مستقیم امنیتی احساس کنند و هدفشان حفظ امنیت نسبی در برابر رقبا است (Walt, 1987).

کنث والتز در نظریه رئالیسم ساختاری خود تأکید دارد که ساختار آنارشیک نظام بین‌الملل، دولت‌ها را به رقابت سوق می‌دهد، اما این رقابت الزاماً تهاجمی نیست. او باور دارد که انباشت بیش از اندازه قدرت ممکن است دیگر کشورها را وادار به موازنه‌سازی کند و در نتیجه، امنیت خود دولت فعال را تضعیف نماید (التز، ۱۹۷۹). استفان والت نیز با معرفی نظریه «موازنه تهدید»، نشان می‌دهد که کشورها نه صرفاً بر اساس قدرت، بلکه بر پایه تهدیدات ادراک شده (ترکیبی از توان نظامی، نیت تهاجمی، نزدیکی جغرافیایی و سابقه روابط) اقدام به ائتلاف یا تقابل می‌کنند (Walt, 1987).

در ادبیات سیاست خارجی ایران، برخی تحلیل‌گران با تأکید بر ظرفیت‌های رئالیسم تدافعی نشان داده است که رفتار جمهوری اسلامی در منطقه، به ویژه پس از سقوط صدام، عمدتاً با هدف افزایش امنیت ملی، کاهش تهدیدات و حفظ توازن در برابر قدرت‌های رقیب صورت گرفته است (برزگر، ۱۳۸۸). برزگر بیان می‌کند که ایران از ابزارهای متفاوتی از جمله ائتلاف‌سازی با بازیگران غیردولتی و بهره‌گیری از دیپلماسی منطقه‌ای استفاده می‌کند تا توازن قوا را حفظ کرده و از تهدیدات مستقیم جلوگیری کند. در همین راستا، برخی دیگر تأکید می‌کنند که جهت‌گیری‌های نظامی و امنیتی ایران، عمدتاً واکنشی و در پاسخ به تهدیدات خارجی بوده و ماهیت تدافعی داشته‌اند (Bagheri dolatabadi, 2016).

از سال ۲۰۱۱ به بعد، به دنبال تحولات جهان عرب و ضعف ساختارهای دولت در یمن، موقعیت دریای سرخ و تنگه باب‌المندب برای ایران اهمیت استراتژیک بیشتری یافت. در چارچوب رئالیسم تدافعی، می‌توان ادعا کرد که سیاست

^۹ Kjetil Selvik

خارجی ایران در این منطقه عمدتاً با هدف پیشگیری از گسترش تهدیدات خارجی، افزایش عمق استراتژیک، و ایجاد بازدارندگی در برابر ائتلاف‌های متخاصم مانند عربستان سعودی، ایالات متحده و اسرائیل شکل گرفته است. ائتلاف ایران با جنبش انصارالله (حوثی‌ها) در یمن نه با هدف توسعه طلبی، بلکه به‌عنوان راهبردی تدافعی برای تقویت حضور ژئوپلیتیک و بازدارندگی در برابر فشارهای خارجی شکل گرفته است. حضور حوثی‌ها در نزدیکی تنگه باب‌المندب، توانایی ایران در تهدید منافع دریایی و انرژی دشمنانش را افزایش داده و ابزار چانه‌زنی مؤثری فراهم کرده است. این نوع ائتلاف‌سازی‌ها از در زمره اقداماتی هستند که امنیت منطقه‌ای ایران را افزایش داده و قدرت نفوذ بازیگران رقیب را محدود می‌کنند (Barzegar, 2009).

رقابت ژئوپلیتیک ایران با عربستان سعودی نیز در چارچوب «معمای امنیت» قابل تحلیل است؛ یعنی هرگونه اقدام بازدارنده ایران به‌عنوان تهدیدی از سوی عربستان تعبیر می‌شود و بالعکس. بنابراین، «رفتار منطقه‌ای ایران در قبال یمن و دریای سرخ، تلاشی برای موازنه‌سازی در برابر پروژه محاصره راهبردی ایران توسط ائتلاف عربی - آمریکایی است» (Bagheri dolatabadi, 2016). در این میان، اسرائیل و آمریکا نیز از نفوذ ایران در منطقه به‌شدت احساس تهدید می‌کنند. پاسخ ایران، نه از نوع حمله مستقیم، بلکه از نوع حضور دریایی نامتقارن، پشتیبانی تسلیحاتی و مانورهای دیپلماتیک است که همه نشانه‌هایی از راهبرد دفاعی هستند.

استفاده ایران از ابزارهایی چون پهپادها، حمایت از بازیگران نیابتی، و تلاش برای ایجاد پایگاه دریایی در سودان یا جیبوتی، نه در راستای توسعه طلبی صرف، بلکه در جهت تقویت خطوط دفاعی و افزایش قابلیت بازدارندگی در منطقه‌ای حیاتی است که منافع ایران را با تهدیدات جدی مواجه کرده است.

۳- اهمیت دریای سرخ برای استراتژی ایران

دریای سرخ برای ایران از اهمیت تاریخی برخوردار است که به دوران باستان برمی‌گردد، زمانی که امپراتوری هخامنشی در سواحل آن نفوذ داشت. این نفوذ از دوره ساسانی تا ظهور اسلام ادامه یافت، زمانی که خلافت اموی نفوذ ایرانیان را در شبه جزیره عربستان از دریای سرخ بیرون راند (Bowersock, 2013). از زمان انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹، هیچ فعالیت دریایی تأیید شده ایران در دریای سرخ وجود نداشت، با این حال، در اوایل سال ۲۰۱۱، نیروی دریایی ایران قصد خود را برای ورود به دریای سرخ برای اولین بار با اعزام یک ناوگروه کوچک از ناوهای جنگی خود در مأموریتی به سوریه اعلام کرد. چند ماه بعد، آنها اعلام کردند که یک زیردریایی ساخت داخل نیروی دریایی ایران از طریق آب‌های بین‌المللی دریای سرخ در یک سفر ۶۸ روزه عبور کرده است (Reuters, 2011).

اخیراً، اهمیت دریای سرخ برای ایران را می‌توان در نفوذ رو به رشد آن در منطقه، به ویژه در آفریقا مشاهده کرد. ایران از اختلافات بین رهبران پس از کودتا در منطقه ساحل آفریقا و کشورهای غربی، از جمله ایالات متحده و فرانسه، بهره می‌برد. در ژوئیه ۲۰۲۳، ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهور ایران از اوگاندا، زیمبابوه و کنیا بازدید کرد و مقاومت آنها در برابر استعمار را ستود و اقدامات آنها را بیداری و هوشیاری توصیف کرد. اگرچه او از کشورهایمانند مالی، بورکینافاسو و نیجر بازدید نکرد، اما در سپتامبر ۲۰۲۳، مقاومت آنها در برابر «سیاست‌های غالب اروپایی و استعمار» را تحسین کرد.

از منظر فرماندهان نظامی ایران، کنترل نسبی یا دست کم نظارت مشترک بر این تنگه می‌تواند نقش مؤثری در تأمین امنیت انرژی و حفظ ثبات بازار جهانی ایفا کند. دریادار حبیب‌الله سیاری، معاون وقت هماهنگ‌کننده ارتش جمهوری اسلامی ایران، در سال ۱۳۹۵ تأکید کرد که «تنگه باب‌المنندب یکی از مهم‌ترین گلوگاه‌های دریایی جهان است و تأمین امنیت تردد کشتی‌ها در این آبراه، نقش تعیین‌کننده‌ای در ثبات بازارهای جهانی انرژی دارد.» (Sayyari, 2016).

از سوی دیگر، دیدگاه مقام‌های سیاسی ایران نیز همخوان با این دیدگاه راهبردی است. محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه وقت، در سال ۱۳۹۷ هشدار داد که «ایران همواره بر اهمیت باز بودن مسیرهای دریایی تأکید کرده است؛ تنگه باب‌المنندب به‌عنوان یکی از حساس‌ترین گذرگاه‌های بین‌المللی باید تحت نظارت و همکاری همه کشورها باشد تا از بروز بحران در ترافیک دریایی جلوگیری شود.» (zarif, 2018). وی معتقد بود که انسداد یا ناامنی در این نقطه می‌تواند منجر به افزایش چشمگیر قیمت نفت و اختلال در زنجیره تأمین کالاهای اساسی شود.

فراتر از بُعد اقتصادی، جایگاه ژئوپلیتیکی باب‌المنندب ایجاب می‌کند که ایران - به‌عنوان یکی از کشورهای ذی‌نفع در پایدار ماندن عرضه انرژی - علاوه بر حفظ آمادگی رزمی نیروی دریایی، مذاکرات و همکاری‌های منطقه‌ای خود را نیز در این زمینه گسترش دهد. تلاش برای ایجاد تفاهم‌های چندجانبه با کشورهای ساحلی مانند یمن، جیبوتی و اریتره، در کنار حضور دیپلماتیک فعال در مجامع بین‌المللی، از راهبردهای اصلی جمهوری اسلامی در حفاظت از این گلوگاه شناخته می‌شود. به این ترتیب، ترکیب قدرت نظامی و دیپلماسی فعال می‌تواند به ایران امکان دهد تا همزمان با ایفای نقش بازدارنده در برابر تهدیدات، سهم خود را در تأمین امنیت دریایی منطقه تثبیت کند.

۴- باب‌المنندب: تنگه هرمز دوم ایران

در «جنگ سایه» بین ایران و اسرائیل، حملات متعددی علیه کشتی‌های تجاری، عمدتاً در یا نزدیک تنگه هرمز و تنگه باب‌المنندب صورت گرفته است. این حملات نشان می‌دهد که امکان اختلال در ناوبری بین‌المللی در یک آبراه پُرتردد وجود دارد. از سال ۲۰۱۹، اسرائیل به انجام حدود دوازده حمله مخفیانه علیه نفتکش‌های با پرچم ایران که به مقصد سوریه در دریای سرخ و سایر مناطق دریایی اطراف شبه جزیره عربستان بودند، متهم شده است. اولین حمله اسرائیل به نفتکش‌های با پرچم ایران در اکتبر ۲۰۱۹ رخ داد، زمانی که نفتکش صبیته در دریای سرخ نزدیک ساحل اصلی عربستان سعودی مورد حمله موشکی یا مین چسبنده قرار گرفت. در تابستان ۲۰۱۹ نیز در تنگه هرمز و نزدیک آن، مجموعه‌ای از حملات و تعرض‌ها علیه کشتی‌های تجاری صورت گرفت که ایران به طور گسترده‌ای مقصر شناخته شد. ایران همچنین متهم به سازماندهی حملات به کشتی‌های تجاری اسرائیلی در آب‌های اطراف شبه جزیره عربستان شده است. برای نمونه، در اواخر فوریه ۲۰۲۱، کشتی باری اسرائیلی هلیوس ری^۱ در خلیج عمان در اثر انفجارهایی آسیب دید که هر دو طرف را تحت تأثیر قرار داد. نخست وزیر اسرائیل این حمله را به ایران نسبت داد. یک ماه بعد، گزارش شد که یک موشک ایرانی به یک کشتی کانتینری با پرچم اسرائیل در دریای عمان اصابت کرده است. آوریل ۲۰۲۱ شاهد تشدید جنگ دریایی ترکیبی بین

¹ Helios Ray

اسرائیل و ایران بود، با ادعای این که اسرائیل برای اولین بار در یک عملیات مخفیانه یک کشتی نظامی ایرانی را هدف قرار داده است (Al-Goidi, 2024).

از نظر ایران، این روش‌های «ترکیبی» حمله توسط کشتی‌ها و قایق‌های منفردی انجام می‌شود که بخشی از نیروهای مسلح آن نیستند، پرچم ایران را حمل نمی‌کنند یا نمی‌توان آنها را مستقیماً به اقدامات ایران مرتبط کرد. این حملات ممکن است توسط برخی گروه‌های نیابتی منطقه‌ای با عملیات «پرچم دروغین» انجام شوند. نیروی دریایی ارتش و سپاه پاسداران ایران حضور پررنگ‌تری در خلیج عمان برای «جلوگیری از قاچاق» و در خلیج عدن و نزدیک یمن برای «مقابله با دزدان دریایی سومالی» ایجاد کرده‌اند. در این زمینه، قابلیت‌های جنگ دریایی نامتقارن ایران نقش مهمی در استراتژی امنیتی این کشور ایفا می‌کند. این قابلیت‌ها از طریق تاکتیک‌های مدرن و انعطاف‌پذیر به جای نیروهای دریایی سنتی، حمله و بازدارندگی موثری را در برابر دشمنانش فراهم می‌کند. با حملات حوثی‌ها در دریای سرخ، ایران با استفاده از استراتژی‌های نامتقارن در دریا، نفوذ خود را در منطقه افزایش می‌دهد. از طریق روش‌هایی مانند حملات موشکی و پهپادی و عملیات مخفیانه، ایران موفق می‌شود ترافیک دریایی را محدود کند و دشمنانش مانند اسرائیل و ایالات متحده را تحت فشار و در وضعیت دشواری قرار دهد (Sari, 2024).

بنابراین، این پتانسیل برای ایالات متحده و اسرائیل وجود دارد که به دلیل افزایش حملات، یک استراتژی گسترده‌تر نه تنها علیه حوثی‌ها بلکه علیه ایران نیز دنبال کنند. این اقدام می‌تواند به عنوان گامی در جهت تقویت همکاری امنیتی با متحدان آمریکا مانند اسرائیل، امارات متحده عربی و بحرین دیده شود. علاوه بر ایالات متحده، سایر بازیگران منطقه نیز به حملات حوثی‌ها به کشتی‌ها در منطقه دریای سرخ و باب‌المندب واکنش نشان می‌دهند و استراتژی‌های مختلفی را در نظر می‌گیرند. تأثیرات بلندمدت این تحولات به طور قابل توجهی بر امنیت و توازن ژئوپلیتیکی منطقه تأثیر خواهد گذاشت.

۵- اهداف ایران در دریای سرخ

از سال ۲۰۱۲، مشخص شد که ایران قصد دارد حضور نظامی و فعالیت‌های دریایی خود را به فراتر از خلیج فارس و اقیانوس هند گسترش دهد و در این راه، تمرکز ویژه بر دریای سرخ و دریای مدیترانه داشته است. بین سال‌های ۲۰۱۳ و ۲۰۱۵، تهران توجه خود را به سودان و اریتره معطوف کرد. در سال ۲۰۱۳ مذاکرات در مورد تمایل ایران به ایجاد یک پایگاه نظامی خارج از مرزهایش، عمدتاً در بندر سودان، آغاز شد. در آن زمان، ایران چندین کشتی به سودان که در انزوای غرب قرار داشت، اعزام کرد.

همانند واشنگتن، تهران دلایلی برای توجیه وجود پایگاه‌های نظامی خود در دریای سرخ، مانند «مبارزه با تروریسم و دزدی دریایی»، حفاظت از «مسیرهای دریایی جهانی» و «تأمین امنیت تجارت دریایی خود» دارد. از سال ۲۰۱۱، مقامات نیروی دریایی ایران به طور مداوم اعلام کرده‌اند که دلیل استقرار کشتی‌های نظامی خود در دریای سرخ، تأمین امنیت آبراه، مقابله با دزدان دریایی سومالی و گسترش این حضور دریایی در آب‌های بین‌المللی برای حفاظت از تجارت خود است.

علی‌رغم قدیمی بودن ناوهای جنگی سنتی ایران، ایران اخیراً در ساخت ناوگان سطحی قادر به حمل پهپادهای تهاجمی سریع، بالگردها و موشک‌ها سرمایه‌گذاری کرده است. اهداف ایران در دریای سرخ شامل موارد زیر است:

تلاش ایران برای حضور پایدار و نفوذ گسترده در منطقه دریای سرخ، به ویژه از طریق تنگه باب‌المندب، چندین هدف کلی را دنبال می‌کند. این اهداف فراتر از روایت‌های مرسوم هستند که سعی در پیوند دادن اقدامات ایران به ملاحظات ایدئولوژیکی دارند که از زمان انقلاب اسلامی، سیاست خارجی آن را شکل داده‌اند. اهداف چندوجهی که رویکرد ایران را هدایت می‌کنند، را می‌توان به شرح زیر خلاصه کرد:

۱-۵- انطباق با تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی: در سال‌های اخیر، مواضع بین‌المللی نسبت به ایران الگوهای متغیری را نشان داده است که به شرایط خاص محلی، منطقه‌ای و جهانی برمی‌گردد. این نوسانات از گشودگی نسبی در دوره‌های خاص تا اعمال فشار حداکثری در دوره‌های دیگر متغیر است. با این وجود، استراتژی ایران در منطقه دریای سرخ از نظر استراتژیک ثابت و مستقل از این نوسانات یا تغییرات سیاسی است. ایران از لحظات گشودگی نسبی برای تقویت نفوذ خود در دریای سرخ و تقویت دستور کار منطقه‌ای خود استفاده می‌کند. برعکس، در زمان‌های تنش، حضور خود در دریای سرخ را یک ضرورت مطلق می‌داند و از آن به عنوان ابزاری برای مقابله با تاکتیک‌های «فشار حداکثری» استفاده می‌کند (صابر، ۲۰۲۱).

۲-۵- واکنش به اقدامات هدفمند: استراتژی ایران برای افزایش نفوذ خود در دریای سرخ هدف مهمی را دنبال می‌کند. هدف آن ارسال پیام‌های سیاسی قوی است که بر در اختیار داشتن کارت‌های فشار قدرتمند تأثیرگذار بر ناوبری بین‌المللی تأکید می‌کند. ایران قصد دارد نشان دهد که هر کشوری که صادرات نفت آن را هدف قرار دهد، هزینه قابل توجهی را متحمل خواهد شد. برای نمونه، توقیف نفتکش استانا امپرو^۱ و با پرچم بریتانیا و خدمه در سال ۲۰۱۹ نمادی از این رویکرد بود. در حالی که ایران به‌طور علنی حمله را به دلایل زیست‌محیطی توجیه کرد و مدعی انحراف از مسیر قانونی یا لزوم بررسی برخورد با یک قایق ماهیگیری ایرانی شد، برخی منابع ایرانی اذعان کردند که این عملیات پاسخی به توقیف نفتکش ایرانی «گریس ۱»^۲ توسط بریتانیا در تنگه جبل الطارق بوده است. کشتی ایرانی به دلیل تأمین نفت برای رژیم اسد به بهانه نقض تحریم‌های بین‌المللی توقیف شد (BBC Persian, 2019).

۳-۵- کاهش تأثیر تحریم‌های غربی: عامل اقتصادی، به ویژه در مواجهه با تحریم‌های غربی و محاصره اقتصادی اعمال شده بر آن، به طور قابل توجهی بر استراتژی ایران برای افزایش نفوذ خود در دریای سرخ تأثیر می‌گذارد. در این زمینه، دریای سرخ و تنگه باب‌المندب راهی برای دسترسی ایران به بازارهای آفریقا فراهم می‌کند که مزایای استراتژیک به همراه دارد.

¹ Stena Impero

1

¹ Grace 1

2

این مزایا شامل تقویت روابط تجاری بین ایران و کشورهای آفریقایی و تقویت حضور ایران در قاره آفریقا، با مزایای اقتصادی و استراتژیک است (Jusoor, 2022).

تنگه باب‌المنندب به دلیل موقعیت جغرافیایی کلیدی خود - دروازه دریایی بین دریای سرخ و اقیانوس هند - برای جمهوری اسلامی ایران فرصتی استثنایی در دسترسی به بازارها و بنادر شرق و جنوب قاره آفریقا فراهم می‌آورد. با بسته شدن خطوط کشتیرانی مستقیم از خلیج فارس به مقاصد غربی و اعمال تحریم‌های دریایی، تهران از مسیر بدیل تنگه باب‌المنندب بهره می‌برد تا محموله‌های خود را با کاهش احتمال توقیف توسط نیروی دریایی کشورهای تحریم‌کننده منتقل کند. این مسیر، ضمن کوتاه‌تر کردن مسافت دریایی، امکان جابه‌جایی نفت خام سبک یا فرآورده‌های پتروشیمی را هم از طریق بنادر یمن و جیبوتی فراهم می‌سازد. افزون بر این، ایران با تقویت تعاملات دریایی و بندری خود در جیبوتی و کنیا، ضمن تضمین امنیت خطوط مواصلاتی، شبکه‌ای موازی برای دورزدن تحریم‌ها ایجاد کرده است. طبق گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، عبور سالانه حدود ۵ تا ۷ میلیارد دلار کالای صادراتی ایران از مسیر دریایی باب‌المنندب به بندرهای آفریقایی، تأثیر قابل توجهی بر پایداری اقتصاد ملی در دوره تحریم‌ها داشته است (Parliament Research Center, 2019).

۴-۵- حمایت از متحدان: یکی از ابعاد تعهد ایران به گسترش حضور خود در دریای سرخ مربوط به ظرفیت آن برای ارائه پشتیبانی و کمک به متحدان خود، از جمله شبه‌نظامیان، گروه‌های مسلح یا حتی برخی رژیم‌های حاکم است. برای نمونه، گزارش‌ها حاکی از آن است که دولت اتیوپی ابی احمد از پهپادهای ساخت ایران در درگیری خود با نیروهای تیگرای استفاده کرده است. در یک زمینه مرتبط، «ابتکار جهانی علیه جرایم سازمان یافته فراملی (GI-TOC)» در نوامبر ۲۰۲۱ مطالعه‌ای را منتشر کرد و ادعا نمود که سلاح‌های ایرانی که برای حوثی‌ها در نظر گرفته شده بود، از طریق خلیج عدن به سومالی قاچاق می‌شود. گزارش این سازمان که طی هشت ماه گردآوری شده بود، نقش ایران را در تأمین تسلیحات به متحدان منطقه‌ای خود برجسته کرد (Asharq Al-Awsat, 2021).

۵-۵- فشار بر غرب: در ۱۴ مارس ۲۰۲۴، حوثی‌ها قصد خود را برای هدف قرار دادن کشتی‌هایی که به سمت اقیانوس هند در مسیر دماغه امیدنیک آفریقای جنوبی سفر می‌کنند، اعلام کردند. در نتیجه، حدود ۷۵ درصد از کشتی‌های تجاری که بین آسیا و اروپا سفر می‌کنند، ترجیح می‌دهند از طریق دماغه امید نیک به جای عبور از تنگه باب‌المنندب دریانوردی کنند. کمی پس از این اعلامیه، ایران هشدار جدیدی صادر کرد و این تهدید را به‌عنوان پاسخی به تحریم‌های آمریکا علیه بخش انرژی خود عنوان کرد. علاوه بر این، دریادار علیرضا تنگسیری، فرمانده نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران گفت اگر نفت و نفتکش‌های ما در هر جای دنیا توقیف شود، ما متقابلاً پاسخ خواهیم داد. او تأکید کرد که دوران بهره‌برداری خارجی از منابع ایران بدون مجازات به پایان رسیده است (Bowersock, 2013).

۶-۵- نمایش توانایی و آزمایش صحنه جنگ: پرتاب موشک‌های بالستیک و سلاح‌های بدون سرنشین توسط حوثی‌ها، به عنوان نمایشی از توانایی‌های نظامی جمهوری اسلامی ایران در درگیری‌های احتمالی آینده تلقی می‌شود. اعلام ایران مبنی بر استقرار ناوهای جنگی بیشتر در دریای سرخ، نه تنها نزدیک مرزهای مصر یا عربستان سعودی، بلکه در مناطق مهم استراتژیک برای اسرائیل و اردن، می‌تواند به عنوان گسترش رویارویی فرضی ایران و اسرائیل تفسیر شود و به برداشت ایران از زوال نظام تک قطبی مرتبط است.

استراتژیست‌های ایرانی از اوایل دهه ۲۰۱۰ تمایل خود را برای حضور در دریای سرخ و گسترش نفوذ خود در آنجا پنهان نکرده‌اند. آنها به دنبال تقویت روابط خود با سودان، اریتره و جیبوتی بوده‌اند تا دسترسی نیروهای خود را تأمین کنند.

۷-۵- تمرکز بر آفریقا: کشورهای آفریقایی خود را به‌عنوان فرصتی برای ایران معرفی می‌کنند تا به تأمین‌کننده اصلی سلاح برای آنها به‌عنوان جایگزین سلاح‌های غربی تبدیل شود، چرا که غرب تأمین تسلیحات به این گروه‌ها را به برخی سیاست‌های نامطلوب پیوند داده است. خرید و استفاده از پهپادهای ایرانی (شاهد) توسط روسیه در جنگ اوکراین، علاقه به سیستم‌های ایرانی را در آفریقا و سایر مناطق برانگیخته است. اخیراً برخی از گزارش‌ها مدعی شده‌اند که ایران پهپادهایی را در اختیار ارتش سودان قرار داده است. در ماه مه ۲۰۲۳، سرهنگ سادیو کامارا، وزیر دفاع مالی، از تهران بازدید کرد. در طی این بازدید، محمدرضا آشتیانی وزیر دفاع ایران «آمادگی کشور ایران را برای تأمین تجهیزات نظامی و تخصص در مبارزه با تروریسم برای مالی» ابراز کرد. این تمایل نشان می‌دهد که ایران همچنین به طور قابل توجهی علاقه‌مند به حضور در خارج از غرب آسیا و مناطق دورتر است. این حضور، بخشی از فرآیند تثبیت جایگاه ایران به عنوان یک قدرت منطقه‌ای بزرگ، نه تنها در غرب آسیا بلکه در آفریقا نیز هست. این هدف مستلزم حضور بیشتر ایران در دریای سرخ است (France, 2023, 24).

۶- تاکتیک‌ها و اتحادها

ایران پایگاه نظامی دائمی در دریای سرخ ندارد. از اوایل دهه ۲۰۰۰، ایران به سمت آفریقا روی آورد تا پایگاهی در اریتره ایجاد کند، اما به دلیل وجود پایگاه‌های نظامی متعلق به امارات متحده عربی و اسرائیل با چالش‌هایی روبرو شد. گزارش‌هایی ادعا می‌کنند که ایران بین سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۱۵ تلاش کرده است پایگاهی در جزایر دهلک ایجاد کند. در مارس ۲۰۲۴، ایران درخواست خود را برای ایجاد یک پایگاه در بندر سودان تجدید کرد، اما این درخواست رد شد.

ایران، که بر عمق استراتژیک تا ۵۰۰۰ کیلومتر تأکید دارد، داشتن پایگاه‌های نظامی در دریای سرخ و دریای مدیترانه را برای ایجاد بازدارندگی حیاتی می‌داند. استراتژی ایران بر این باور است که ایجاد پایگاه‌های دریایی دوردست کمتر از فناوری هسته‌ای اهمیت ندارد، بلکه برای ایجاد بازدارندگی ده‌ها برابر ارزشمندتر است. در سال ۲۰۱۶، نیروی دریایی ایران تلاش‌های خود را برای ساخت پایگاه‌های دریایی در یمن و سوریه آشکار کرد. با توجه به کاهش تنش بین ایران و عربستان سعودی از ۱۰ مارس ۲۰۲۳ که هر دو کشور توافقنامه تحت حمایت چین را امضا کردند، حضور آشکار ایران در یک پایگاه نظامی در یمن بعید به نظر می‌رسد. بنابراین، ایران از تاکتیک‌های مختلف استفاده خواهد کرد و به دنبال اتحادهایی برای

دستیابی به اهداف خود خواهد بود (Bowersock, 2023). در این چارچوب استراتژیک، ایران برای دستیابی به این اهداف رویکردی چند بعدی اتخاذ کرده است:

۱-۶- حوثی‌ها

هرچند مقام‌های سیاسی طرفین نیابتی بودن این گروه را رد کرده‌اند، اما با تسامح می‌توان حوثی‌ها را به‌عنوان اصلی‌ترین متحد ایران، در دریای سرخ به رسمیت شناخت. رسانه‌ها و مقامات غربی مدعی هستند که ایران به‌طور عمیق در برنامه‌ریزی عملیات علیه کشتی‌های تجاری در دریای سرخ دخیل بوده است. حملات حوثی‌ها در دریای سرخ موقعیت این گروه یمنی را در محور مقاومت ایران تثبیت کرده است. بحران ناشی از حملات حوثی‌ها در دریای سرخ نشان می‌دهد که چگونه یک نهاد غیردولتی می‌تواند به‌طور قابل توجهی بر اقتصاد کشورهای پیشرفته که ۷۰ درصد تجارت آنها به آزادی دریانوردی وابسته است، تأثیر بگذارد. این امر برای اهداف ایران در تأثیرگذاری بر سیاست‌های جهانی بسیار حیاتی است (AI- Horrah, 2023).

علاوه بر این، ناتوانی پیشرفته‌ترین ارتش‌های جهان در توقف حملات دریایی و موشکی حوثی‌ها در ماه‌های اخیر، شکستی برای ایالات متحده، بریتانیا و اسرائیل محسوب می‌شود. این امر همچنین به عنوان ابزار تبلیغاتی برای ایران عمل می‌کند و برتری توانایی‌های نظامی آن را برای متحدان و دشمنانش برجسته می‌کند.

۲-۶- محور آفریقا

ایران علاقه خود به آفریقا را پنهان نکرده است. تهران سال‌هاست که به‌طور استراتژیک بر افزایش نفوذ خود در این منطقه، که هم از نظر استراتژیک و هم اقتصادی مهم است، تمرکز کرده است. با جمعیتی حدود ۱٫۵ میلیارد نفر، آفریقا می‌تواند بازار بزرگی برای محصولات ایرانی که تحت تأثیر تحریم‌های آمریکا قرار گرفته‌اند، باشد. نفوذ ایران در آن جغرافیا به عنوان بخشی از رقابت با رقبای سنتی در منطقه نیز می‌تواند تفسیر شود.

در مارس ۲۰۲۳، ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهور فقید ایران از کشورهای شرق آفریقا بازدید کرد و توافقنامه‌هایی را با کنیا، اوگاندا و زیمبابوه امضا کرد. علاوه بر این، رهبران مالی، بورکینافاسو و نیجر که پس از کودتا به قدرت رسیدند، در ابتدای کار اقداماتی را برای فاصله گرفتن کشورهایشان از فرانسه و ایالات متحده انجام داده‌اند. این رهبران، ادعاهای تهران مبنی بر این که قدرت‌های غربی از جمعیت‌های آفریقایی و جنوب جهانی برای منافع خود بهره‌برداری می‌کنند را تکرار می‌کنند. تصمیم‌گیرندگان ایرانی فکر می‌کنند که تقویت روابط با کشورهای آفریقایی می‌تواند به دور زدن تحریم‌های تحت رهبری آمریکا کمک کند و نقش ایران را به‌عنوان تأمین‌کننده سلاح‌های پیشرفته، به‌ویژه پهپادها، افزایش دهد. این امر از طریق توافقنامه‌های نظامی و اقتصادی محقق شده است. تهران همچنین در درگیری سودان طرف ارتش را گرفته و به ارتش سودان پهپادهایی را برای مقابله با نیروهای پشتیبانی سریع که توسط امارات متحده عربی حمایت می‌شوند، ارائه کرده است. این اتحادها در آفریقا ارتباط نزدیکی با دریای سرخ و آزادی دریانوردی دارند که برای تجارت و نیروهای دریایی ایران

که از منافع خود محافظت می‌کنند، حیاتی است. این بخشی از استراتژی ایران برای تثبیت خود به عنوان یک قدرت منطقه‌ای و جهانی تأثیرگذار است.

۳-۶- هم‌هنگی بین گروه‌های محور مقاومت

از خلیج فارس تا دریای مدیترانه، تهران به «عمق استراتژیک» خود در قالب مراکز و گذرگاه‌ها نیاز دارد. متحدان و نیروهای نیابتی ایران نقش مهمی در اعمال نفوذ آن در منطقه عربی دارند. با این حال، در طول دهه گذشته، این نیروهای نیابتی با چالش‌هایی روبرو شده‌اند، از جمله مشکلاتی که این نیروهای منطقه‌ای در مواجهه با اسرائیل پیدا کرده‌اند. بنابراین، حضور حوثی‌ها در دریای سرخ فرصتی برای ایران است تا یک مرکز جدید در منطقه ایجاد کند و مرحله جدیدی از افزایش نفوذ خود در خلیج فارس و شرق آفریقا را آغاز کند. نشانه‌هایی وجود دارد که صنعا ممکن است جایگزینی برای بیروت و دوحه برای جنبش‌های مقاومت فلسطینی مرتبط با ایران و همچنین گروه‌های مخالف شیعه در کشورهای شورای همکاری خلیج فارس باشد. این امر به معنای تأثیر بیشتر اتحادهای ایران بر امنیت دریایی در اطراف تنگه باب المندب است (France, 2023, 24).

۴-۶- استفاده از نیروهای نیابتی

ایران برای تقویت حضور خود در این تنگه حیاتی دریایی و حفظ منافع خود، استراتژی اتکا به نیروهای نیابتی در برخی از کشورهای حاشیه دریای سرخ را به کار گرفته است. نمونه بارز این امر، شبه نظامیان حوثی در یمن است که تشکیل آن به سال‌های ۱۹۸۳-۱۹۸۴ با حمایت و نظارت مستقیم ایران بازمی‌گردد. تمرکز ایران بر یمن به دلیل موقعیت استراتژیک آن به عنوان دروازه جنوبی دریای سرخ است که به ایران امکان کنترل بالقوه بر تنگه را می‌دهد. یمن دارای بیش از ده بندر و جزیره حیاتی دریایی از جمله سقطری، حنش بزرگ، حنش کوچک، کمران و میون است. این عوامل جغرافیایی اهمیت یمن را در استراتژی دریای سرخ ایران به طور قابل توجهی افزایش داده است.

لازم به ذکر است که حوثی‌ها با وجود وابستگی به فرقه زیدی در یمن، مذهب شیعه دوازده امامی را که مذهب غالب در ایران است، پذیرفته‌اند. این همسویی به روابط گسترده مذهبی و سیاسی آنها نیز تسری یافته است. پس از تصرف صنعا در سال ۲۰۱۴، ایران آشکارا از حوثی‌ها حمایت کرد. این حمایت با هدف تقویت توانایی‌های نظامی، تسلیحاتی و قدرت چانه‌زنی آنها در چشم‌انداز سیاسی گسترده‌تر یمن صورت گرفت. با این وجود، از نظر ناظران، مهم‌ترین جنبه حمایت آشکار ایران از حوثی‌ها، تهدید بالقوه‌ای است که برای ناوبری دریایی از طریق تنگه باب المندب ایجاد می‌کند. این نگرانی با کنترل حوثی‌ها بر بخش‌های قابل توجهی از سواحل غربی یمن تشدید می‌شود. شواهدی که از این فرضیه حمایت می‌کنند شامل حملات حوثی‌ها به ناو «یواس اس میسون» نیروی دریایی ایالات متحده در اکتبر ۲۰۱۶، حمله مشابه حوثی‌ها به یک نفتکش سعودی در آوریل ۲۰۱۸ و حمله دیگری به دو نفتکش سعودی در غرب بندر حدیده در جولای ۲۰۱۸ است (Asharq Al-Awsat, 2021).

۵-۶- قدرت دریایی ایران

در حالی که نیروهای دریایی کلاسیک ایران ممکن است در مقایسه با قدرت‌های غربی ضعیف‌تر باشند، اما هنوز قادر به عملیات در آب‌های بین‌المللی هستند و نیاز به دسترسی به پایگاه‌های دریایی دارند. در منطقه‌ای که با رقابت‌ها، نفوذها و نگرانی‌های مربوط به حاکمیت و قدرت‌های استعماری مشخص می‌شود، ایران به دنبال اتحاد با سازمان‌های بسیج مردمی، به ویژه در شرق و ساحل آفریقا است (Adnan Hashem, 2024).

در سال‌های اخیر، ایران به عنوان بخشی از واکنش خود به تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی، تغییرات قابل توجهی در استراتژی دریایی خود ایجاد کرده است. مشارکت نیروی دریایی سپاه پاسداران در اقدامات ایران در دریای سرخ به ویژگی برجسته‌ای از استراتژی دریایی ایران تبدیل شده است. این وظایف شامل مشارکت فعال در «جنگ نفتکش‌ها» و مقابله با کشتی‌های نظامی دشمنان منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای ایران و همچنین مقابله با ترویس‌ها یا دزدان دریایی است.

سپاه پاسداران مجموعه‌ای از عملیات را در دریای سرخ انجام داده است که حاکی از نقش حیاتی نیروی دریایی آن در استراتژی ایران در قبال منطقه است. برای نمونه، در اوایل سال جاری، سپاه با استفاده از ۱۲ قایق تندرو یک نفتکش با پرچم پاناما را توقیف کرد. در ماه جولای، آنها یک کشتی تجاری را که مظنون به قاچاق در سواحل عمان بود، توقیف کردند. توقیف دو کشتی نظامی ایالات متحده توسط نیروی دریایی سپاه در سپتامبر ۲۰۲۲، نقش قاطع آن را در منطقه بیشتر نشان می‌دهد.

تلاش ایران برای تقویت استراتژی دریایی خود، به ویژه اتکای آن به شناورهای تندرو دریایی، که برخی از آنها به عنوان شناورهای انتحاری پیکربندی شده‌اند، موجب تقویت نفوذ و وزن استراتژیک ایران در دریای سرخ شده است. علاوه بر این توانایی نیروی دریایی سپاه در استقرار موشک‌های بالستیک، بهره‌گیری از زیردریایی‌ها و پهپادها، وسعت توانایی‌های نظامی آن را آشکار می‌کند (France, 2023, 24).

سال‌هاست که ایران با جدیت در تلاش برای تأمین حضور نظامی دائمی در سواحل دریای سرخ بوده است. این ضرورت استراتژیک، تلاش‌ها برای ایجاد پایگاه‌های نظامی در برخی از کشورهای حاشیه دریای سرخ را به دنبال داشته است. به طور قابل توجه، در سال ۲۰۰۸، ایران یک توافقنامه جامع امنیتی و نظامی با اریتره منعقد کرد که شامل مفادی برای ایجاد یک پایگاه دریایی مشرف به تنگه باب‌المنندب در بندر آساب اریتره بود.

تحولات اخیر نیز نشان‌دهنده هدف ایران برای گسترش حضور نظامی خود در منطقه دریای سرخ است. در سپتامبر ۲۰۲۲، جنبش حوثی رژه نظامی برای نیروهای خود در بندر حدیده برگزار کرد که نگرانی‌های کشورهای مخالف ایران را در مورد احتمال ایجاد یک پایگاه نظامی جدید ایرانی در منطقه ایجاد کرد (Jussor, 2022). علاوه بر این، گمانه‌زنی‌ها و گزارش‌های مشابه نشان می‌دهند که مذاکراتی بین مقامات ایرانی و سودانی در مورد ایجاد یک پایگاه ایرانی در امتداد دریای سرخ در خاک سودان انجام شده است. این ابعاد و الگوها، خطوط کلی استراتژی ایران در دریای سرخ و چارچوب عملیاتی آن را روشن می‌کنند و نشان‌دهنده ابزارهایی هستند که ایران از طریق آنها به دنبال تقویت نفوذ خود و گسترش

شبکه گروه‌های نیابتی خود در منطقه دریای سرخ است. این استراتژی ایران سبب شده است که برخی ناظران آن را به استراتژی «جنگ‌های سایه» تشبیه نمایند (Saber, 2021).

۷- تأثیر استراتژی ایران بر پویایی‌های دریای سرخ

منطقه دریای سرخ در حال حاضر شاهد تهدیدات امنیتی و اقتصادی ناشی از درگیری‌های مداوم برای سلطه توسط گروه‌های مختلف است. ایران نیز در کانون این کشمکش‌ها قرار دارد. تهران از تاکتیک‌های خود با تکیه بر نهادهای غیردولتی برای اعمال نفوذ و سیاست خارجی مستقل از استعمار غربی استفاده می‌کند. ایران از شکست‌های سیاست خارجی غرب برای پیشبرد منافع خود بهره‌برداری می‌کند.

بیش از یک دهه است که منطقه با تهدیدات امنیتی مانند حملات دریایی، جنگ‌های داخلی، دزدی دریایی، تنش‌های منطقه‌ای، افراط‌گرایی و تروریسم مواجه است. علاوه بر این، چالش‌های اقتصادی نیز در منطقه بسیار شایع و متنوع هستند. بنابراین، استراتژی فعلی ایران در دریای سرخ تهدیدات امنیتی و سیاسی کوتاه‌مدت و میان‌مدت را برای رقبا ایجاد خواهد کرد. این امر ممکن است با افزایش حضور نیروهای دریایی بین‌المللی در دریای سرخ، امنیت دریایی منطقه‌ای را وارد سطح «امنیت دریایی بین‌المللی» کند (Adnan Hashem, 2024).

۷-۱- تشدید تنش در منطقه: نفوذ ایران در کشورهای منطقه باب‌المندب رقابت دیگر کشورها برای تأثیرگذاری بر تحولات داخلی کشورهای این منطقه را به همراه دارد. این اقدام، مانند نقشی است که اکثر کشورهای منطقه ایفا می‌کنند که از برخی گروه‌های داخلی برای نفوذ حمایت می‌کنند. برای نمونه، در جنگ داخلی سودان، ایران و امارات متحده عربی مواضع متفاوتی اتخاذ کرده‌اند. امنیت منطقه دریای سرخ می‌تواند توسط طرف‌های مختلف بیشتر به خطر بیفتد، مانند توافق اتیوپی برای دسترسی به تنگه باب‌المندب و خلیج عدن از طریق توافق‌نامه سومالی لند که مورد حمایت امارات متحده عربی است. همچنین دولت مرکزی سومالی در موگادیشو یک توافق‌نامه نظامی با ترکیه، رقیب دیگر ایران، امضا کرده است. همچنین رقابت فزاینده میان قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی برای نفوذ در دریای سرخ نگرانی‌هایی را ایجاد می‌کند زیرا راه را برای درگیری‌های متعدد منطقه‌ای هموار می‌کند و فعالیت‌های دزدان دریایی را افزایش می‌دهد. دزدان دریایی از تنش‌ها سوء استفاده خواهند کرد تا حملات به کشتی‌های تجاری را از سر بگیرند. علاوه بر این، فروپاشی دولت-ملت‌ها و بی‌ثباتی داخلی محیطی را برای افراط‌گرایی و تروریسم فرامرزی ایجاد می‌کند که به آن‌ها اجازه می‌دهد رشد کنند. در صحنه بین‌المللی، به نظر می‌رسد ایران با استفاده از حوثی‌ها در دریای سرخ، از طریق عملیات‌های کم‌هزینه به جای رویارویی مستقیم، قصد دارد مشکلاتی را برای واشنگتن و متحدان ناتو ایجاد کند. همزمان، تحسین مردم کشورهای در حال توسعه را که از رفتار رژیم صهیونیستی در غزه وحشت‌زده شده‌اند، به دست می‌آورد. این امر نفوذ ایران را در منطقه افزایش می‌دهد.

۲-۷- تأثیر بر اقتصاد بین‌المللی: حملات حوثی‌ها به کشتی‌های تجاری در دریای سرخ به‌عنوان ابزاری برای پاسخ غیرمستقیم ایران به تحریم‌های اقتصادی ایالات متحده و اتحادیه اروپا علیه تهران قلمداد می‌شود. مشخصاً این که کشتی‌های چینی و روسی مورد حمله حوثی‌ها قرار نمی‌گیرند. حوثی‌ها و ایران در دستیابی به هدف خود برای تحمیل هزینه به طرف‌های غربی که از اشغالگری رژیم صهیونیستی حمایت می‌کنند، موفق شده‌اند. اگرچه این حملات به کشتی‌ها تأثیر قابل توجهی بر اقدامات اسرائیل در نوار غزه نداشته است، اما نمایش قدرت در نزدیکی تنگه باب‌المنندب پیامدهای جدی بر تجارت انرژی و دریانوردی بین‌المللی داشته است.

رهبران حوثی با ارائه عبور امن از دریای سرخ همراه با تضمین‌هایی در برابر حملات، مزیت‌های رقابتی را برای شرکت‌های کشتیرانی چینی و روسی افزایش داده‌اند. در مقابل، آن‌ها به دنبال حمایت دیپلماتیک هستند که جزئیات آن هنوز مشخص نشده است. این استراتژی مورد استفاده حوثی‌ها، آثار عمیقی را در حوزه اقتصاد بین‌الملل در پی داشته است. این سیاست همچنین بر اقتصاد مصر نیز تأثیر می‌گذارد که به دلیل تغییر مسیر کشتیرانی به جنوب آفریقا، عوارض ترانزیت از کانال سوئز را از دست می‌دهد (Adnan Hashem, 2024).

نتیجه‌گیری

رویکرد غرب به بحران فعلی در آبراه حیاتی باب‌المنندب و خلیج عدن، نشان‌دهنده خوی برتری طلبانه غربی است که ناخواسته به افزایش محبوبیت و نفوذ ایران در کشورهای در حال توسعه و منطقه منجر می‌شود. این سیاست‌ها و مخصوصاً همراهی تزلزل‌ناپذیر آنها از سیاست‌های غیرانسانی اسرائیل در منطقه، نگرانی‌هایی را در مورد موج جدید استعمار در این کشورها ایجاد می‌کند و آن‌ها را به سمت شرق سوق می‌دهد. این امر پویایی امنیت دریایی در دریای سرخ را پیچیده‌تر می‌کند. ایران توانسته است با استفاده از شرایط ایجادشده در منطقه، خود را به‌عنوان یک بازیگر تأثیرگذار در دریای سرخ نشان دهد. یمن به‌عنوان یک منطقه کم‌ریسک برای ایران انتخاب شده است و این کشور استراتژی خود را در تنگه هرمز از طریق حوثی‌ها به باب‌المنندب گسترش داده است. ایران با پی‌گیری این سیاست، قصد دارد به رژیم صهیونیستی و ایالات متحده فشار آورد و فشار رژیم صهیونیستی بر حزب‌الله و حماس را کاهش دهد.

حوثی‌ها مستقل عمل کنند یا غیرمستقل، به‌عنوان نیروی نیابتی ایران در نظر گرفته می‌شوند و اقدامات آن به پای ایران نوشته می‌شود. کمااینکه در جریان حمله این گروه به فرودگاه بن‌گورین، مقامات آمریکایی و اسرائیلی منبع این حمله را به ایران ربط داده و تهدید کردند که به این اقدام ایران پاسخ خواهند داد. همچنین می‌توان تأیید کرد که ایران در طول سال‌ها با جدیت یک استراتژی چندوجهی و متنوع را با هدف اصلی ایجاد حضور پایدار در دریای سرخ، به ویژه از طریق دروازه باب‌المنندب، دنبال کرده است. این حضور علاوه بر ارائه مزایای اقتصادی که به آن اجازه می‌دهد از تحریم‌های غربی عبور کند و راه‌های جایگزین را در پیش گیرد، در راستای تقویت منافع استراتژیک و ژئوپلیتیکی ایران عمل می‌کند.

ملاحظات اخلاقی

این مقاله حامی مالی ندارد.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که تعارض منافع وجود ندارد و تمام مسائل اخلاق در پژوهش را که شامل پرهیز از سرقت ادبی، نشر و یا ارسال بیش از یک بار مقاله، تکرار پژوهش دیگران، داده‌سازی یا جعل داده‌ها، منبع‌سازی و جعل منابع، رضایت ناآگاهانه سوژه یا پژوهش شونده، سوء رفتار و غیره می‌شوند، به طور کامل رعایت شده است.

تعهد کپی رایت

طبق تعهد نویسندگان، حق کپی رایت (CC) رعایت شده است.

References

- Aguilera Raga, A. (2020), The Bab el-Mandeb Strait: Geopolitical Considerations of a Strategic Bottleneck, *BIE 3: IEEE Bulletin*, 17, 725–741.
- Al-Goidi, F. (2024), Iran's Role in the Yemen War: Real Influence and Regional Gains, *Middle East Council on Global Affairs*, available at: https://mecouncil.org/publication_chapters/irans-role-in-the-yemen-war-real-influence-and-regional-gains/ on July 2025.
- Al-Hurra, (2023, May 2), Revolutionary Guard Seizes Panama-Flagged Oil Tanker, available at: <https://cutt.us/QRdHU> on July 2025. [in Arabic]
- AsharqAl-Awsat, (2021), <https://www.google.com/search?q=%D8%A7%D9%84%D8%B4%D8%B1%D9%82+%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%88%D8%B3%D8%B7+%D8%AC%D8%B1%D9%8A%D8%AF%D8%A9+2021&sca>
- Bagheri Dolatabadi, A. (2016), Iran's Regional Strategy and Maritime Security in Western Asia, *National Security Studies Quarterly*, Vol. 5, No. 1, 101–124. [in Persian]
- Barzegar, K. (2009), Analyzing Iran's Foreign Policy Using Offensive and Defensive Realism, *Foreign Relations Quarterly*, Vol. 1, No. 3, 13–38. [in Persian]
- BBC Persian, (2019, July 7), Gibraltar Official: Seizure of Grace 1 Tanker Violated Regulations, available at: <https://www.bbc.com/persian/iran-48864705> on July 2025. [in Persian]
- Bowersock, G. W., (2013), *Throne of Adulis: Red Sea Wars on the Eve of Islam*, Oxford: Oxford University Press.
- France 24., (2019, June 15), Pentagon Cites Video in Accusation of Iran-Backed Oil Tanker Attack, available at: <https://cutt.us/AaknL> on July 2025. [in Arabic]
- France 24., (2023, July 6), US Navy: Iran's Revolutionary Guard Detained Commercial Vessel in International Waters, available at: <https://cutt.us/MH4gY> on July 2025. [in Arabic]
- Hashem, A., (2024), *Iran's Strategy in the Red Sea: Goals and Tactics*, Abaad Studies & Research Center, available at: <https://abaadstudies.org/en/strategies/topic/60109> on July 2025.

- Jusoor., (2022, September 7), Yemeni Sources: Revolutionary Guard Military Base on the Red Sea, available at: <https://cutt.us/TMeyI> on July 2025. [in Arabic]
- Juneau, T., (2024), Iran's View of Houthi Attacks in the Red Sea: Protecting Gains and Limiting Costs, *The Yemen Review – Quarterly*, January–March 2024, Sana'a Center for Strategic Studies, available at: <https://sanaacenter.org/the-yemen-review/jan-mar-2024/22296> on July 2025.
- Kirkpatrick, D., (2015, March 1), Emirates and Egyptian Military Pushed Ousting of Morsi, Recordings Suggest, *The New York Times*, available at: <https://www.nytimes.com/2015/03/02/world/middleeast/recordings-suggest-emirates-and-egyptian-military-pushed-ousting-of-morsi.html> on July 2025.
- Koshaimah, Y., & Zou, X., (2023), Yemen's Geostrategic Significance and Saudi-Iranian Competition for Regional Hegemony, *Journal of Middle Eastern Studies*, Vol. 10, No. 3, DOI: 10.1177/2347798923117.
- Mearsheimer, J. J., (2019), *The Tragedy of Great Power Politics*, G. Chegini-zadeh (Trans.), Tehran: Ministry of Foreign Affairs Publishing Office. [in Persian]
- Parliament Research Center, (2019), *Report on the Strategic Role of the Bab el-Mandeb Strait in Circumventing Iranian Sanctions*, Tehran: Islamic Consultative Assembly Research Center. [in Persian]
- Perkins, R., & Lin, M., (2024, January 2), Shippers Remain Wary of Red Sea Transit as Regional Tensions Rise, *S&P Global Commodity Insights*, available at: <https://www.spglobal.com/commodityinsights/en/market-insights/latest-news/oil/010224-shippers-remain-wary-of-red-sea-transit-as-regional-tensions-rise> on July 2025.
- Reuters, (2011, April 28), Iran Says Submarine Has Passed Through Red Sea, available at: <https://www.reuters.com/article/us-iran-submarine-idUSTRE73R1R520110428> on July 2025.
- Salem, P., (2018), *The Rise of Violent Transnational Movements in the Middle East*, Washington, DC: Middle East Institute.
- Sarı, İ., (2024), *Iran's Strategy in the Bab el-Mandeb Strait and Houthi Attacks*, ORSAM Center for Middle Eastern Studies, available at: <https://www.orsam.org.tr/en/irans-strategy-in-the-bab-el-mandeb-strait-and-houthi-attacks/> on July 2025.
- Salisbury, P., (2015), Yemen and the Saudi–Iranian 'Cold War', *Chatham House Research Paper, Middle East and North Africa Programme*, The Royal Institute of International Affairs.
- Saber, Shahram, (2021, December 1), "Entangled Relations: Objectives and Implications of Cooperation between Iran and Somali Youth", *Ahram Center for Political and Strategic Studies*, available at: <https://acpss.ahram.org.eg/News/17336.aspx> on July 2025. [in Arabic]
- Selvik, Kjetil, (2015), "War in Yemen: The View from Iran", *Norwegian Peacebuilding Resource Centre*, 1(2).
- Walt, S. M., (1987), *The Origins of Alliances*, Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Waltz, K. N., (1979), *Theory of International Politics*, Reading, MA: Addison-Wesley.
- Zarif, M. J., (2018), The Necessity of Joint Management of Maritime Passages: Emphasis on Bab el-Mandeb, *Fars News Agency*, available at: <https://www.farsnews.ir/news/xxxxx> on July 2025. [in Persian]